

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, vtrum habitus augeantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

absque naturali cā, quā n̄ per naturam posset cāri, F ita ēt q̄siue ad ostendendam suam uirtutem insun- dit homini illos ēt habitus, qui naturali uirtute p̄nt cāri, sicut Apostolis dedit scientiam scripturarū, & omnium linguarum quā hoīes per studium, uel cō- fuetudinem acquirere possunt, licet nō ita perfectē.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ Deus quantum ad suam naturam, æqualiter se habet ad omnes, sed secundum ordinem suæ sapientiæ certa ratione que- dam tribuit aliquibus, quæ non tribuit aliis.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ hoc quod Deus in omnibus operatur secundum modum eorum, non excludit quin Deus quædam operetur, quæ na- tura operari non potest: sed ex hoc sequitur, quod ni- hil operatur contra id quod naturæ conuenit.

AD III. dicendum, quod actus^d qui produciuntur ex habitu infuso, non causant aliquem habitum, sed confirmant habitum præexistentem, sicut medi- cinalia remedia adhibita homini sano per naturam, non causant aliquam sanitatē, sed sanitatē prius habitam corroborant.

D. 29. 676. 1108.

¶ Super questio. quin- quagesimæ secundæ articulum primū.

QVAESTIO LII.

De augmento habitum, in tres articulos diuisa.

IN articulo 1. q. 52. multa sunt dubia dilucidanda cum Dei gratia. Est in primis dubium circa sensum distinctionis factæ in corpore art. quod perfectio & augmentum formæ dicitur dupliciter, secundum ipsam formam, & secundum participationem formæ in subiecto. Aut n. intendit de forma in abstracto, uel concreto, & hoc est extra propositum, quia spectat distinctio hæc ad modos significandi: questio autem est de re: aut de forma specificæ & numeraliter, & hoc nō, quia hæc scientia est parua, uel magna secundum seipsam: aut de essentia formæ & participatione eius in subiecto, ut litera innuere uidetur, & implicat contradictionem, ut author dicit in 2. 2. q. 2. 4. art. 4. ad 3. quoniam si participatio formæ in subiecto intenditur, ipsa quoque substantia formæ intenditur, ut ibi dicitur.

Intra q. 66. artic. 1. & 2. co. & ver. q. 1. ar. 11. & q. 5. ar. 3. & 10. Ethic. lect. 3. * li. 5. phys. tex. 18. 10. 2.

Text. 17. & 18 tom. 2.

Text. 15. & 17. tom. 2.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ obscuritatem in hac re facit secundum quod: dupliciter n. sumi potest. Primò ut denotat rem denominatam tantum, ut cum dicitur, Sorres est albus secundum dentes, & sic non sumitur in proposito, sic enim implicat cō-

DEINDE considerandum est de augmento habituum.

ET CIRCA hoc queruntur tria.

¶ Primo, Vtrum habitus augeantur.

¶ Secundo, Vtrum augeantur per additionem.

¶ Tertio, Vtrum quilibet actus augeat habitum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum habitus augeantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod habitus augeri non possint. Augmentum enim est circa quantitatem, ut dicitur in 5. * Phys. sed habitus non sunt in genere quantitatis, sed in genere qualitatis. ergo circa eos augmentum esse non potest.

¶ 2. Præter. Habitus est perfectio quedam, ut dicitur in 7. * Physic. sed perfectio cum importet finem & terminum, non uidetur posse recipere magis & minus. ergo habitus augeri non potest.

¶ 3. Præter. In his quæ recipiunt magis & minus, contingit e alterationē. alterari. n. dicitur, quod de minus calido fit magis calidū: sed in habitibus non est alteratio, ut probatur in 7. * Physic. ergo habitus augeri non possunt.

SED CONTRA est quod fides est quidam habitus, & tñ augeatur. vñ discipuli Domino dicunt. Domine, adauge nobis fidē, ut habetur Luc. 17. ergo habitus augeantur.

RESPON. Dicendum, quod augmentum, sicut & alia ad quantitatem pertinentia, a quantitatis & intellectualibus ad res spirituales & intellectuales transferuntur, propter connaturalitatem intellectus nostri ad res corporales, quæ sub imaginatione cadunt. Dicitur autem in quantitatibus corporeis aliquid magnum, secundum quod ad debitam perfectionem quantitatatis perducitur. Vnde aliqua quantitas reputatur magna in homine, quæ non reputatur magna in elephante: unde & in formis dicimus aliquid magnum ex hoc, quod est perfectum. Et quia bonum habet rationem perfecti, propter hoc in his, quæ non mole magna sunt, idem est esse maius, quod melius, ut Aug. dicit in 6. de * Tri. Perfectio autem formæ dupliciter potest considerari. Vno modo, secundum ipsam formam. Alio modo, secundum quod subiectum participat formam. In quantum igitur attenditur perfectio formæ secundum ipsam formam, sic non dicitur ipsa esse parua uel magna, puta, magna, uel parua sanitas, uel scientia. In quantum uerò attenditur perfectio formæ secundum participationem subiecti, dicitur magis & minus, puta, magis uel minus album, & sanum. Non autem ista distinctio procedit secundum hoc, quod forma habeat esse præter materiam, aut subiectum: sed quia alia est consideratio eius secundum rationem speciei suæ, & alia secundum quod participatur in subiecto. Secundum hoc igitur circa intensiōem & remissionem habituum & formarum, fuerunt quatuor opiniones apud Philosophos, ut * Simplicius narrat in commento Prædicamentorum. Plotinus. n. & alii Platonici ponebant ipsas qualitates & habitus suscipere magis & minus propter hoc, quod materiales erant, & ex hoc habebant indeterminationem quandā propter materiam infinitatem. Alii uerò in contrarium ponebant, quod ipsæ qualitates & habitus sibi se non recipiebant magis & minus, sed qualia dicuntur magis & minus, sibi diuersam participationem, puta, quod iustitia nō dicatur magis & minus, sed iustum, & hæc opinionem tangit * Arist. in Prædicamentis. Tertia fuit opinio Stoicorum media inter has. posuerunt. n. quod aliquis habitus secundum se recipiunt magis & minus, sicuti artes: quidem autem non, sicuti uirtutes. Quarta opinio fuit quorundam dicentium, quod qualitates & formæ immat-

tradictoria, formam augeri secundum esse in subiecto, & nō secundum seipsam, utrumque enim est actum. Alio modo sumitur ut denotat causam seu radicem, ut cum dicitur, quod homo secundum esse rationalis, est artifex: & hoc modo sumitur in proposito, & est sensus, quod perfectio & augmentum formæ, aut oritur ex ipsa natura specificæ formæ, aut ex participatione eius in subiecto, ita quod utrumque perfectio, & utrumque augmentum ubi inuenitur, commune est formæ & subiecto, ut habet formam Differentiam autem est in causa originis, ut clare habet inferius in quarto. ne 53. articulo 2. ad 2. de diminutione, de qua idem est quod de augmento iudicium.

¶ Circa illam propositionem. Illud, secundum quod foritur aliquid speciem, oportet esse indiuisibile, in eodem corpore articuli subiectam, dubium occurrit, de qua indiuisibilitate est sermo. Aut enim est sermo de indiuisibilitate omni- moda. & hoc non, quia constat quodque esse diuisibile uirtualiter: & materialiter: aut de indiuisibilitate formali, & hoc licet sit uerum, non tamen est ad propositum, quoniam loquimur de augmento, quod sit cum indiuisibilitate formali: aut de indiuisibilitate materiali, uocando omnem diuisionem siue quantitatiuam, siue gradualiem, siue quomolibet absque uarietate: specificam materialem, & hoc esset ad propositum, sed est falsum, quia cum multæ species suscipiunt magis & minus, sicut simplices, ut calor & albedo, non potest intelligi ut calor diuidatur secundum magis & minus, & A. 2. eius differentia non intendatur & remittatur, sicut ipse calor.

¶ Ad hoc dicitur, quod d' proprio loquendo, sermo est de indiuisibilitate latius diuisa, opposita diuisibilitati.

fit quod participatio eius latitudinem non habet. & hoc inuenitur inter omnem formam substantialem. & eius subiectum: & ratio in litera ponitur, quia scilicet specificat subiectum. Specificare enim actus est in indiuisibili consistens, vt dictum est: & est sermo de specificatione subiecti non in tali, aut tali specie, sed simpliciter, quod

Tex. 15. to. mo 2.

soluuntur in forma substantiali: cetera enim specificat secundum quid. Secundo coniungit. si de ratione formae fit indiuisibilitas non in partes quantitatis, sicut numerus & circulus partes habent: sed in plura, quorum aliquo adiuncto, vel adempto, perfectior aut minus perfecta fit: quod est carere latitudine. & est sermo de forma, non de specificante ipsam. Tam enim dictum est, quod omne specificans vt sic, consistit in diuisibilitate: nunc autem dicimus, quod non ois forma consistit in diuisibilitate: sed quaedam sicut species figurarum, & numerorum, & quaedam non, vt multae qualitates primae, & tertiae speciei. Calori enim adempto aliquo gradu suae latitudinis remissior est, & appositio intensior est. Circulus autem quocunque variato, aut non remanet circulus, aut aequus: & sic habes, & quare quaedam formae secundum suas specificas naturas augentur, & quaedam non, & hoc propter antiquos: & quare quaedam formae suscipiunt magis & minus, vt respiciunt subiectum, & quaedam non.

In isto arti.

Tex. 10. to. mo 3.

¶ Circa rationem assignatam in eodem l. articulo, quod est, 2. quare quaedam formae vt participabiles in subiecto, suscipiunt magis & minus, & quaedam non, dubium duplex restat. Primo de speciebus quantitatis continuae infra latitudinem continui, scilicet, linea, superficie, & corpore: haec enim in litera non tractantur, nisi vt inveniunt discreti rationem, puta, bicubiti, tricubiti &c. Et tamen haec neque specificant, neque indiuisibilitatem de sua ratione sortiuntur, & consequenter suscipere debent magis & minus, si ratio litera esset sufficiens: constat autem quod non suscipiunt magis & minus. Secundo de naturalibus potentijs, quae ponuntur in secunda specie qualitatis, vt intellectus, voluntas, concupiscibilis &c. Quae etiam sunt abique magis & minus, & tamen neque specificant, nec indiuisibilitatem habent.

In praedica. qual. post. mediam illius to. 1.

Tex. 17. to. mo 2.

aut minus. Vnde Philosophus dicit in 7. Phy. * qd cum aliquid accipit formam & figuram, non dicitur alterari, sed magis fieri. Aliae vero qualitates, quae sunt magis distantes a substantia, & coniunguntur passionibus & actionibus, recipiunt magis & minus sicut participationem subiecti. Potest autem & magis explicari huiusmodi diuersitatis ratio. vt. n. * dictum est, id a quo aliquid habet speciem, oportet manere fixum, & stans in indiuisibili. Duobus igitur modis potest contingere, qd forma non participatur sicut magis & minus. Vno modo, quia participans habet speciem secundum ipsam: & inde est qd nulla forma substantialis participat sicut magis & minus: & per hoc philosophus dicit in 8. * Meta. qd sicut numerus non habet magis neque minus, sic neque substantia quae est sicut speciem, id est, quantum, ad participationem formae specificae, sed si quidem quae cum materia, id est, sicut materiales dispositiones inuenitur magis & minus in substantia. Alio modo potest contingere ex hoc, qd ipsa indiuisibilitas est de ratione formae: vnde oportet qd si aliquid participet formam illam, qd participet illam sicut rationem indiuisibilitatis. & inde est, qd species numeri non dicitur sicut magis & minus: quia vnaqueque species in eis constituitur per indiuisibilitatem. & eadem ratio est de speciebus quantitatis continuae, quae sicut numeros accipiunt, vt bicubiti & tricubiti: & de relationibus, vt dupli & tripli: & de figuris, vt trigoni & tetragoni. & haec rationem ponit Aristoteles in 1. praedica. vbi assignat rationem quare figurae non recipiunt magis & minus, dicit. Quae quidem recipiunt trigoni rationem & circuli, & similiter trigona, vel circuli sunt, quia indiuisibilitas est de ipsa eorum ratione. vnde quaeque participat rationem eorum, oportet qd indiuisibiliter participet. Sic igitur patet, qd cum habitus & dispositiones dicantur secundum ordinem ad aliquid, vt dicitur in 7. * Phy. dupliciter potest intensio & remissio in habitibus & dispositionibus considerari. Vno modo,

¶ Ad primum ex duplici capite dici potest. Primo, qd huiusmodi quantitates computatae sunt cum formis specificantibus quoad hoc, propter eorum propinquitatem ad substantiam a simpliciter, ut patet in litera. Et propterea auctor cum dictum simpliciter non retulerit, sed explanauerit & ampliauerit, in illa computatione eas dimisit, quia ille potest, & cum hoc, conatus est ex sua explanatione de eiusdem subiecti ratione reddere, non ne. Secundo, qd subiectum praesentis discussionis est forma non essentialiter quantitas, quae in principio corporis ar. inuenitur, quoniam magnitudo formae de qua est questio, circa qua est augmentum & diminutio, quocumque intentione & remissio, distinguitur in litera contra magnitudinem quantitatis molis, & sic quantitas molis tanquam habens alterius generis magnitudinem, & augmentum, & diminutionem, extra praesentem discussionem in principio art. remanet. Erat ergo secundum hoc ratio litera de formis non essentialiter quantitas molis, quare quaedam suscipiunt magis & minus, & quaedam non, & merito, quia de istis est dubium. Illas enim constat non suscipere magis & minus: nec obstat quod auctor et ad quantitatis continuae species aliquas sermone extenderit, quoniam hoc ad perfectionem spectat doctrinae &c.

¶ Ad secundum dicitur, qd habitus quidem perfectio est, non tamen talis perfectio, qd sit terminus sui subiecti, puta, dans ei esse specificum: neque est in sui ratione terminum includit, sicut species numerorum: unde nihil prohibet quin recipiat magis & minus. AD TERTIVM Dicendum, qd alteratio primo quidem est in qualitatibus uero primae speciei potest esse alteratio per posterius. Facta. n. alteratio secundum calidum & frigidum, sequitur animal alterari secundum sanum & egrum. Et similiter facta alteratione secundum passionem appetitus sensitui, uel secundum vires sensitivas apprehensivas, sequitur alteratio sicut scientiam & virtutes, ut dicitur in 8. * phys.

¶ AD SECUNDVM Dicendum, qd alteratio primo quidem est in qualitatibus uero primae speciei potest esse alteratio per posterius. Facta. n. alteratio secundum calidum & frigidum, sequitur animal alterari secundum sanum & egrum. Et similiter facta alteratione secundum passionem appetitus sensitui, uel secundum vires sensitivas apprehensivas, sequitur alteratio sicut scientiam & virtutes, ut dicitur in 8. * phys.

¶ AD SECUNDVM Dicendum, qd alteratio primo quidem est in qualitatibus uero primae speciei potest esse alteratio per posterius. Facta. n. alteratio secundum calidum & frigidum, sequitur animal alterari secundum sanum & egrum. Et similiter facta alteratione secundum passionem appetitus sensitui, uel secundum vires sensitivas apprehensivas, sequitur alteratio sicut scientiam & virtutes, ut dicitur in 8. * phys.

ARTICVLVS II.

Vtrum habitus augeantur per additionem.

AD SECUNDVM sic procedit. Vt, qd augmentum habituum fiat per additionem. Nomen. n. augmenti, ut dictum est, a quantitate corporalis transfertur ad formas: sed in quantitatibus corporalibus non fit augmentum sine additione. unde in 1. de generatione dicitur, quod augmentum est praexistenti magnitudini additamentum. ergo & in habitibus non fit augmentum, nisi per additionem.

suscipit magis & minus, quia qualitas suscipit magis & minus &c.

¶ Super quaest. quinque & sextae articulum secundum.

¶ In ar. 2. eiusdem q. dubia duo sunt. Primum est circa dicitur factis in litera. s. qd si intensio in formis intelligitur per additionem, hoc non